

Dražen Vlahov, *Matična knjiga iz Boljuna: Glagoljski zapisi od 1576. do 1640.*, Posebna izdanja Državnog arhiva u Pazinu, sv. 21, Glagoljski rukopisi, sv. 9, Državni arhiv u Pazinu, Pazin 2011., 676 str.

Posebna izdanja Državnog arhiva u Pazinu upotpunjena su krajem 2011. devetim sveškom serije Glagoljskih rukopisa. Autorstvo osam od devet do sada objavljenih potpisuje veliki ljubitelj glagoljaštva – Dražen Vlahov. *Matična knjiga iz Boljuna: Glagoljski zapisi od 1576. do 1640.* treća je iz serije *Glagoljskih rukopisa* s područja Boljuna. Kao prva od njih objavljena je u spomenutoj seriji knjiga *Kvaderne od dot crekvoah boljunskeh* autora Anđelka Badurine, a 2008. godine u autorstvu Dražena Vlahova objavljen je i šesti svezak serije: *Knjige oltara bratovštine sv. Mikule*.

Deveti svezak serije, posvećen matičnim knjigama Boljuna druge polovice 16. i prve polovice 17. stoljeća, koncipiran je u četiri veće cjeline: *Predgovor*, *Transliteracija glagoljskih zapisa*, *Preslik knjige* i *Prilozi*. Glavni urednik ovog sveska je Ivan Jurković, a knjigu su recenzirali Anđelko Badurina i Josip Bratulić.

U *Predgovoru* (9-49) autor daje osnovne podatke o izvoru. Saznajemo da se original čuva u Arhivu HAZU u Zagrebu, a puni mu je naziv *Matica krštenih 1598.-1634., vjenčanih 1576.-1640. i krizmanih 1588.-1658. župe Boljun*. Odredba o obvezi vođenja matičnih knjiga umrlih donesena je *Rimskim obrednikom* 1614. godine, u vrijeme kad se ova knjiga već dugo vodila. Knjiga je najvećim dijelom pisana na hrvatskom jeziku glagoljicom, a manjim dijelom latinicom na talijanskom i latinskom jeziku. U predgovoru autor pruža i osnovne informacije o pojedinoj cjelini knjige kroz manja poglavlja: *Upisi krštenja/rođenja (1698.-1636.)* (12-21), *Zapisi o vjenčanju (1576.-1640.)* (22-30) i *Knjiga krizmanih župe Boljun* (31-32). Kroz navedena potpoglavlja Vlahov opisuje i interpretira izvore, ali donosi i statističke podatke te tablične prikaze demografskih pokazatelja, pa će svatko tko posegne za ovom knjigom dobiti uvid u dio svakodnevnog života ranonovovjekovnih stanovnika Boljuna. Dio predgovora je i poglavlje *Nešto više o trojici zapisivača* (33-44) u kojem upoznajemo boljunske popove glagoljaše, autore zapisa u spomenutim matičnim knjigama. Riječ je o Vicencu Frlaniću, Ivanu Križmaniću i Bernardinu Velijaniju. O njihovim životima nema puno podataka, međutim, zahvaljujući Vlahovu saznajemo kako je “plovani” boljunski Vincenc Frlanić obavljao i notarsku dužnost, bio oženjen i imao najmanje četvero djece. Ubijen je 12. rujna 1612. kada ... *pridoše neverni Arbanasi pod Boljun*. Žakni Križmanić i Velijani bili su njegovi učenici. Na kraju predgovora slijedi potpoglavlje *Umjesto zaključka* (45-47), u kojem autor donosi podatak o “nedostacima” zapisa o krštenju (nedostaje gotovo tristo prvih upisa). Osvrće se i na pritisak biskupa na popove glagoljaše glede upotrebe glagoljice i hrvatskog jezika. Prvi “plovani” koji je popustio pritisku bio je Bernardin Velijani. On 1659. prelazi na latinicu i talijanski, a zatim i latinski jezik. Posljednje je potpoglavlje predgovora naslova *O transliteraciji glagoljskih zapisa* (48-49) posvećeno objašnjenju načina na koji je autor obavio prijepis s glagoljice na latinicu. Autor na tom mjestu donosi i tablični prikaz prenošenja glagoljskog na latinično pismo.

Najopsežniji dio knjige *Transliteracija glagoljskih zapisa* (51-330) čine tri cjeline: *Glagoljski zapisi krštenih (1598.-1636.)* (53-198), *Glagoljski zapisi vjenčanih (1576.-1640.)* (199-278) i *Glagoljski zapisi krizmanih (1588.-1632.)* (279-330).

Uvid u izgled izvornog rukopisa i mogućnost utvrđivanja, ponavljanja ili učenja glagoljice dobivamo kroz “Preslik knjige” (331-477).

Nakon ove paleografske cjeline, slijedi pozamašni broj priloga (479-668), koji su: *Kazalo prezimena i imena* (481-562), *Kronološki poredak krštenih/rođenih u Boljunu 1598.-1636.* (563-620), *Abecedno kazalo prezimena i imena krštenih/rođenih u Boljunu (1598.-1636.)* (621-642), *Abecedno kazalo imena rođenih u Boljunu od 1598. do 1636.* (643-662), *Popis djece bez naznake spola* (663), *Boljunski župani i vrijeme prvog spomena* (664), *Suci koji se spominju u Knjizi i vrijeme prvog spo-*

mena (665), *Svećenici koji se spominju u Knjizi (666-667) i Žakni koji se spominju u Knjizi i vrijeme spominjanja (668)*.

Navedeni prilozi dragocjena su pomoć za kretanje kroz knjigu. Sadrže obilje podataka o povijesti Boljuna i njegovih stanovnika. Mnogima će pomoći kod dovršavanja obiteljskih stabala, ili će ih pak ponukati i omogućiti im da ga izrade. Vlahovljevi prilozi važan su i nezaobilazan početak za istraživanja stanovništva i demografskih kretanja Boljunštine na prijelazu iz 16. u 17. stoljeće uopće.

Na kraju knjige su *Korišteni izvori i literatura (669-670)* te sažeci na hrvatskom (671-672), talijanskom (673-674) i engleskom jeziku (675-676).

Od 1996. kroz seriju Glagoljskih rukopisa radovi neumornog Dražena Vlahova valoriziraju, otkrivaju i približavaju čitateljstvu zapise popova glagoljaša. Vjerujemo da će nam uskoro približiti još neki novi kutak glagoljske baštine tog kraja.

Danijela Dobljanović

Alexander Buczynski, *Pa to su samo Hrvati! Građa za povijest kantonske reorganizacije Vojne krajine 1787. godine*, Biblioteka Hrvatska povjesnica, Monografije i studije III/53, Hrvatski institut za povijest, Zagreb 2011., 471 str.

Za proučavanje organizacije Vojne krajine uopće, a pogotovo njezina ustroja u 18. stoljeću, od izuzetne je važnosti knjiga Alexandra Buczynskog *Pa to su samo Hrvati! Građa za povijest kantonske reorganizacije Vojne krajine 1787. godine* izdana 2011. godine u izdanju Hrvatskog instituta za povijest u Zagrebu. Knjiga donosi dosad neobjavljenu građu vezanu uz kantonsku reorganizaciju Vojne krajine 1787. godine, koju je autor sakupio prilikom istraživanja u Austrijskom državnom arhivu. Nakon *Predgovora (7-9)* slijedi *Uvod (9-10)*, u kojem autor obrazlaže opravdanost teme i interes za istraživanje Kantonskog regulativa za Slavonko-bansko-varaždinsko-karlovačku krajinu 1787. godine, kojim su krajiške pukovnije uređene kao kantoni s dva okruga i odvojenom vojnom i civilnom administracijom. S obzirom na to da se radi o knjizi u kojoj je prikazana građa, autor, kako bi čitateljima olakšao razumijevanje dugotrajnog i planiranog procesa reorganizacije Vojne krajine u drugoj polovici 18. stoljeća, u prvom poglavlju *Jozefinska reforma Vojne Krajine (11-75)*, u nizu potpoglavlja, objašnjava okolnosti i stavove glavnih aktera reorganizacije Habsburške Monarhije u drugoj polovici 18. stoljeća, kao i okolnosti koje su utjecale na prolongiranje provođenja kantonskog uređenja. Tako autor naglašava da su početak temeljitih promjena unutar Habsburške Monarhije bile reforme carice Marije Terezije nakon Rata za austrijsko naslijeđe, unutar kojih je Hrvatsko-slavonska vojna krajina izgubila svoj primarni obrambeni karakter te počela služiti kao izvor jeftine vojne snage. Sukladno tome, tim ratom je, prema autoru, započelo i masovno korištenje krajišnika na ratištima diljem Europe u sukobima u kojima su krajišnici temeljito utjecali na dotadašnji način ratovanja, jer njihovom uporabom dolazi do početka sustavne primjene tzv. malog rata u vojnoj taktici. Autor ističe kako su europski vladari počeli uvoditi takav način ratovanja i takve trupe u sastav svoje vojske, dok su vojne vlasti Habsburške Monarhije previdjele te mogućnosti krajiških trupa nastojeći ih pretvoriti u regularne vojnike za borbu u linijskim postavama. Kako se reorganizacija Vojne krajine provodila postupno, autor objašnjava s kojim se problemima Dvorsko ratno vijeće susrelo prilikom preuređenja sustava. Tako se ističe problem uređenja neujednačenog ustroja Krajine i zamjena kapetanijskog ustroja reorganiziranjem cijele Krajine u generalkomande, pukovnije i satnije od 1745. do 1750. godine. Kako se samim preustrojem Vojne krajine u pukovnije potaknulo i pitanje rješavanja statusa samih krajišnika, autor navodi i probleme kod reorganizacije koji su nastali zbog sukoba i razilaženja u stavovima između unutrašnje-austrijskih staleža i njihovih financijskih i političkih